

In deze *Militaire Spectator* is plaatsgemaakt voor twee gastcolumnns. Jan Schoeman schrijft over Srebrenica, Cees van Doorn over weerbaarheid tegen desinformatie. De redactie van de *Militaire Spectator* biedt lezers de mogelijkheid een gastcolumn te schrijven van maximaal duizend woorden. Het thema is vrij, maar moet passen in de formule van het tijdschrift. Een gastcolumn bevat een relevante boodschap voor de lezers, een gefundeerde eigen mening en juiste en verifieerbare feiten in een logisch opgebouwd betoog. U kunt uw gastcolumn sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht uw bijdrage met belangstelling af.

De hoofdredacteur

Srebrenica 1995-2020

In de aanloop naar 11 juli werden de woorden Srebrenica, Dutchbat en genocide de afgelopen 25 jaar altijd veelvuldig gehoord. En nu is het precies 25 jaar geleden dat de met een gebrekkig mandaat opgezadelde 430 Nederlandse blauwhelmen van Dutchbat III in de enclave Srebrenica werden overlopen door het in personeel en materieel opzicht veruit superieure leger van de Republika Srpska. Ik maak me geen zorgen dát die woorden veelvuldig werden gehoord, integendeel. De val van de enclave en aansluitend de moord op circa 8000 moslimmannen is namelijk één van de meest schokkende en ingrijpende gebeurtenissen in de naoorlogse Europese geschiedenis. Daarover zwijgen is vanuit ieder perspectief een slechte optie.

Jan Schoeman, onderzoeker/publicist

Ik maak me wél zorgen over de toonzetting en het onderlinge verband waarin die woorden de afgelopen jaren zijn gebruikt en nog gebruikt zullen gaan worden – en daar ben ik gelet op de ontwikkelingen sinds 1995 niet bij voorbaat gerust op. Immers, al op 4 augustus 1995 plaatste *HP/De Tijd* Srebrenica op haast demagogische wijze en met voorbijgaan aan allerlei historische feiten in een vermeende traditie van Nederlandse militaire mislukkingen en drama's die begon in mei 1940 en die via Nederlands-Indië en Nieuw-Guinea uiteindelijk reikte tot vredesmissies als die op de Balkan. 'Te lief voor oorlog', zo heette het. Die berichtgeving was het begin van een proces waarin sommige journalisten, politici, wetenschappers en andere

opinieeliders de verantwoordelijkheid voor de afschuwelijke consequenties van het falende Bosniëbeleid van de VN op de schouders van de Nederlandse Srebrenicagangers legden. Dat proces omschreef *NRC*-columnist Bas Heijne in 2002 terecht als '...die typisch Nederlandse vorm van zelfkastijding: roepen dat we heel erg schuldig zijn, en tegelijk zorgen dat de zweep altijd net op de rug van de ander terecht komt'.¹ In dit geval waren dat dus vooral de ruggen van de Dutchbatters.

De kritiek bleef niet tot Nederland beperkt. Zo publiceerde de Britse krant *The Independent* in 1995 onder de kop 'Dutch troops ignored Bosnia killings' een bijtend artikel waarin onder meer werd gesteld: 'The nation that saw itself as the protector of Anne Frank and the inheritor of a great tradition of tolerance was confronted with

¹ Bas Heijne, 'De handen in schuld gewassen', in: *NRC Handelsblad*, 13 april 2002.

the possibility that its sons and daughters had become accomplices to some of the most heinous war crimes in Europe since the Second World War'.²

De kritiek beperkte zich ook niet tot de periode onmiddellijk volgend op 11 juli 1995. Zo haalde de Turkse president Erdogan in 2017 in *Elsevier* keihard uit naar Nederland en Dutchbat. 'We kennen ze van de slachting van Srebrenica. We kennen hun verdorven karakter van de manier waarop ze achtduizend Bosniërs afmaakten', zo stelde hij. Premier Mark Rutte noemde de opmerkingen van Erdogan een 'walgelijke geschiedvervalsing'. Toenmalig minister van Defensie Jeanine Hennis sloot zich aan bij de woorden van Rutte.³ 'Wat een wanvertoning van Erdogan', zei ze over de uitspraken van de Turkse president over de Nederlandse blauwhelmen.

De impact van Srebrenica op de Nederlandse samenleving bleek ondertussen groot. Uiteindelijk resulteerde de Nederlandse betrokkenheid bij het drama in een langjarig onderzoek door het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (1996-2002), de val van het tweede kabinet-Kok (2002) en een parlementaire enquête (2002-2003). In zowel het onderzoek als de enquête werd *the rank and file* van Dutchbat uiteindelijk goeddeels van blaam gezuiverd, en werd de verantwoordelijkheid wat betreft de Nederlandse rol bij de gebeurtenissen in Srebrenica primair gelegd bij de politieke en militaire top van Nederland.

Daarnaast toont het NIOD-onderzoek aan dat de val van de enclave vooral moet worden gezien als het failliet van de tot dat moment door de VN gevoerde Bosnië-politiek. Heel kernachtig typeerde VN-gezant Yasushi Akashi die politiek in *NRC Handelsblad* in 2002 als 'doormodderen'.⁴ De effectiviteit van het optreden van Dutchbat bij de bescherming van de enclave weerspiegelde dat failliet – om niet te zeggen: het was daarvan een logisch gevolg. Onder meer het NIOD-onderzoek laat daarnaast zien dat een flinke meerderheid van de Nederlandse bevolking zich – in de vorm van (veel) waardering – solidair verklaarde met de Srebrenicagangers, en

De Nederlandse bevolking is vanaf dag één solidair geweest met Dutchbat III en is dat na 25 jaar nog steeds

daarmee dient zich dus de conclusie aan dat de samenleving in ieder geval goed beseft dat kwaadheid over in dit geval (inter)nationaal politiek falen los hoort te staan van de waardering voor de inzet en offers van de militairen die er ongewild het symbool van werden.

De beeldvorming over en de zingeving van een ingrijpende gebeurtenis zullen nooit eenduidig zijn. Gelukkig is de meerderheid van de Nederlandse bevolking daarin wél eenduidig en consistent, zo blijkt uit veelvuldig opinie-onderzoek dat Blauw Research en ikzelf hebben uitgevoerd. Die bevolking heeft immers vanaf het eerste moment begrip getoond voor de beperkte mogelijkheden van het bataljon. Die bevolking is daarnaast vanaf dag één solidair geweest met de eigen militairen, en is dat na 25 jaar nog steeds.

Meestal is het goed dat de 'stem des volks' niet één op één doorklinkt in de meningen van wetenschappers, journalisten en ook politici. Er zijn echter ook momenten dat me dat bijzonder spijt. Bijvoorbeeld op al die momenten in de afgelopen 25 jaar dat zulke 'deskundigen' weer eens aantoonbare onzin over Srebrenica verkondigden. ■

2 Robert Block, 'Dutch troops ignored Bosnia killings', in: *The Independent*, 21 september 1995.

3 'Rutte razend na uitspraken Erdogan over Srebrenica', in: *Elsevier Weekblad*, 14 maart 2017.

4 J. van der Vaart, 'De waakhond liet verstek gaan', in: *NRC Handelsblad*, 26 april 2002.